

них математичної компетентності як цілісного особистісного утворення і може бути досягнуто за умови інтегрованого результату навчальної діяльності учнів, системи життєвих умінь та системної роботи кожного. Хоча природно, що їх формування в реальному навчально-виховному процесі має свої суперечності, складності, засоби, зв'язки.

Перспективи подальших розвідок. Подальшими напрямками дослідження може бути виявлення критеріїв і показників сформованості математичної компетентності, педагогічних умов, які забезпечують формування високого рівня математичної компетентності.

Список використаних джерел

1. Бабич О. Я. Формування математичної компетентності учнів старшої школи / Бабич О. Я. // Таврійський вісник освіти. – 2011. – №4 (36) [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://archive.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum%20Tvo/2011_4/028.pdf
2. Головань М. С. Математичні компетентності чи математична компетентність? / М. С. Головань // Розвиток інтелектуальних умінь і творчих здібностей учнів та студентів у процесі навчання дисциплін природничо-математичного циклу «ІТМ*плюс-20012»: матеріали міжнародної науково-методичної конференції (6-7 грудня 2012 р., м. Суми): У 3-х частинах. Частина 1 / упор. Чашечникова О. С. : Виробничо-видавниче підприємство «Мрія», 2012. – 36-38 с.
3. Губанова М. И. Функциональная грамотность младших школьников: проблемы и перспективы формирования / М. И. Губанова, Е. П. Лебедева // Начальная школа плюс до и после. – 2009. – № 12. – С.1-4.
4. Овчарук О. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти / Оксана Овчарук // Стратегія реформування освіти в Україні: рекомендації з освітньої політики. – К.: «К.І.С.», 2003.
5. Програма з математики для 10-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів. Рівень стандарту [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.mon.gov.ua/images/education/average/prog12/matem_st.pdf
6. Раков С. Формування математичних компетентностей випускника школи як місія математичної освіти. / С. Раков // Математика в школі. – 2007. – №5 – С. 2-7.
7. Селевко Г. К. Энциклопедия образовательных технологий: в 2 т. / Г. К. Селевко. – Т. 1. – М.: НИИ школьных технологий, 2006.
8. Старша школа зарубіжжя: організація та зміст освіти / за ред. О. І. Локшиної. – К.: СПД Богданова А.М., 2006.
9. Теоретические и методические основы изучения математики в начальной школе / А.В. Тихоненко [и др.]; под ред. А.В. Тихоненко. – Ростов н/Д.: Феникс, 2008
10. Тихоненко А. В. К вопросу о формировании ключевых математических компетенций младших школьников / А. В. Тихоненко // Начальная школа. – 2006. – № 4. – С. 78–84.
11. Україна. Верховна Рада. Кабінет Міністрів. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти 2011 рік : Кабінет Міністрів України. – К. : б.в., 2011.
12. Холодная М. А. Психология интеллекта. Парадоксы исследования / М. А. Холодная // СПб.: Питер, 2002. – 272 с. (Серия “Мастера психологии”).

УДК: 378.14

І.Є. Семененко

РОЛЬ ТЬЮТОРСТВА В ТЕХНОЛОГІЇ ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ У ВИЩИХ ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

***Анотація.** У статті обґрунтовується сутність технології педагогічного супроводу фахової підготовки іноземних студентів у вищих технічних навчальних закладах, розглядаються етапи професійного навчання та проектування індивідуальних освітніх маршрутів, визначається роль тьюторства в реалізації технології педагогічного супроводу.*

***Ключові слова:** технологія педагогічного супроводу, тьютор, професійне навчання.*

Semenenko I.Ye. The role in implementing technology pedagogical support of teacher professional preparation of foreign students in higher technical institutions.

***Annotation.** The article is dedicated to grounding of need for technology support teacher professional preparation of foreign students in higher technical institutions, the stages of professional training and designing individual educational tracks, determined tutor's role in implementing technology pedagogical support.*

***Key words:** technology of pedagogical support, tutor, training.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Державна політика у сфері підготовки професійних кадрів для зарубіжних країн спрямована на реалізацію геополітичних і соціально-економічних інтересів України, повноправну та повноцінну участь у глобальному процесі розвитку освіти.

Соціальне замовлення на підготовку конкурентоспроможних іноземних фахівців, яке зумовлено входженням у міжнародний освітній простір, викликає необхідність упровадження наукоємних освітніх технологій, спрямованих на формування особистості професіонала, а також на переорієнтацію щодо процесу самонавчання. Однією з таких технологій може бути технологія педагогічного супроводу професійної підготовки іноземних студентів як ресурс ефективної організації процесу адаптації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Педагогічний супровід у сучасному освітньому просторі розглядається як тьюторство в навчанні студентів (В.Адольф, Р.Арсланова, Є.Беліцька, А.Казанцева, Т.Ковальова, Т.Серебровська) та як тьюторство, що забезпечує оволодіння майбутньою професійною діяльністю (Т.Гущина, Л.Неклюдова, І.Пастухова, Т.Сурніна, Т.Трофименко) [1].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Водночас слід зазначити, що в сучасній науковій літературі не існує достатньої кількості досліджень з проблем організації тьюторського супроводу фахової підготовки іноземних студентів у вищих технічних навчальних закладах, в якому повинні реалізовуватись обидва напрямки.

Формулювання цілей статті. Мета статті – обґрунтування сутності технології педагогічного супроводу фахової підготовки іноземних студентів вищих навчальних технічних навчальних закладів; визначення ролі тьюторства в реалізації технології педагогічного супроводу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Загальні та специфічні проблеми іноземних студентів визначаються пріоритетними завданнями вивчення процесу їхньої адаптації. Реалізація власного потенціалу в житті виявляється загальною проблемою, а використання накопиченого досвіду після повернення на батьківщину – специфічною.

Навчання іноземних студентів визначається істотними особливостями, такими як нерідна для студентів мова навчання і нерідне зовнішнє середовище.

Специфіка навчання іноземних студентів дає викладачеві широкі можливості для реалізації особистісно орієнтованого підходу як засобу подолання невідповідності між необхідним рівнем навчальної діяльності для освоєння програми вищої школи і реальними можливостями освоєння її та створення необхідних умов для самовираження і саморозвитку особистості студента в процесі його професійного становлення.

Існує класифікація етапів професійного навчання, обґрунтована Е. Зеєром [2, с.56]. У цій класифікації виділяється три етапи професійного навчання і виховання – адаптація, інтенсифікація та ідентифікація. На етапі адаптації відбувається пристосування студентів-першокурсників до умов і змісту професійно-освітнього процесу, до нової соціальної ролі, налагодження взаємин один з одним і з педагогами. На етапі інтенсифікації, який припадає на другий та третій курси, розвиваються загальні та спеціальні здібності студентів, інтелект, емоційно-вольова регуляція, відповідальність за своє становлення, самостійність. На етапі ідентифікації (четвертий курс) формується професійна ідентичність, готовність до майбутньої практичної діяльності.

Адаптація іноземних студентів – це ще й адаптація до нового мовного, соціокультурного та навчального середовища; засвоєння основних норм міжнародного колективу, створення власного стилю поведінки; формування стійкого позитивного ставлення до майбутньої професії, подолання «мовного бар'єру», посилення почуття академічної рівноправності.

Базовими для розвитку технології супроводу, на наш погляд, є ідеї О. Газмана – автора технології індивідуалізованого (персоніфікованого) виховання, який у своїх наукових доробках в 90-х рр. ХХ ст. довів, що педагогічна підтримка і супровід розвитку особистості людини є не просто сумою різноманітних методів корекційно-розвивальної роботи, а й комплексною системою, особливою культурою підтримки і допомоги людині у вирішенні завдань розвитку, навчання, виховання, соціалізації [3].

У широкому значенні під технологією визначається реалізація того чи іншого методу, принципу за допомогою певних форм роботи, наукове прогнозування (проектування) і точне відтворення педагогічних дій, які забезпечують досягнення запланованих результатів [4, с.24]. Продовжуючи цю думку, можна виділити три взаємопов'язані компоненти технології педагогічного супроводу фахової підготовки іноземного студента як цілісної систематичної діяльності викладача ВНЗ:

1) систематичне відстеження динаміки особистісного розвитку іноземного студента в процесі навчання;

2) створення психолого-педагогічних і соціальних умов для розвитку особистості іноземних студентів, їхнього успішного навчання та професійної ідентифікації;

3) надання допомоги іноземним студентам, які мають проблеми в навчанні [1, с.3].

На кожному етапі визначаємо певні завдання, способи та прийоми технології педагогічного супроводу.

На етапі адаптації провідною діяльністю є навчально-пізнавальна. Першокурсники пристосовуються до умов і змісту професійно-освітнього процесу, опановують нову соціальну роль, налагоджують взаємини один з одним, з викладачами та навчально-допоміжним персоналом. Головним завданням педагогічного супроводу на цьому етапі є допомога першокурсникам в адаптації до нових умов життєдіяльності. Технології педагогічного супроводу полягають у діагностуванні готовності до навчально-професійної діяльності, мотивів навчання, ціннісних орієнтацій, соціально-психологічних настанов; у допомозі в розвитку навчальних умінь і регуляції своєї життєдіяльності; у перепрофілюванні та коригуванні професійного самовизначення студентів, які розчарувалися у виборі професії. Результатом успішного проходження цього етапу є адаптація до навчально-пізнавального середовища, особистісне самовизначення і створення нового стилю життєдіяльності.

На етапі інтенсифікації (другий, третій курси) провідною діяльністю є науково-пізнавальна. На цьому етапі відбувається розвиток загальних і спеціальних здібностей студентів, інтелекту, відповідальності за своє становлення, самостійності, регуляція емоційно-вольової сфери. Педагогічний супровід містить діагностику особистісного та інтелектуального розвитку, тобто до технологій супроводу належить розвивальна діагностика, психологічне консультування, корекція особистісного та інтелектуального профілів. Продуктивність цього етапу виражається в інтенсивному особистісному та інтелектуальному розвитку, соціальній ідентичності, самоосвіті, позитивній життєвій позиції.

На етапі ідентифікації, який припадає на четвертий курс, найбільш значущим стає формування професійної ідентичності, готовності до майбутньої практичної діяльності. На перше місце виходять проблеми, пов'язані з працевлаштуванням. Технологія педагогічного супроводу полягає в діагностиці професійних здібностей, допомозі у професійній реалізації і в знаходженні сенсу майбутньої життєдіяльності. Критеріями успішного проходження цього етапу є ототожнення себе з майбутньою професією, формування готовності до неї, розвинена здатність справляти гарне враження у процесі влаштування на роботу і входження в професійну групу.

Об'єктом впливу у процесі реалізації технології педагогічного супроводу фахової підготовки виявляються не окремі особистісні або психічні властивості, а цілісна особистість та її здорова психіка.

Для реалізації технології педагогічного супроводу професійної підготовки іноземних студентів є необхідним проектування індивідуальних освітніх маршрутів, які враховують суб'єктний досвід особистості в процесі освоєння нею програм професійної підготовки.

Проблема організації навчального процесу на основі побудови індивідуальних освітніх маршрутів умовно розглядається в трьох напрямках:

1) дослідження можливих типів індивідуальних освітніх траєкторій, заснованих на мотиваційній сфері і самостійних освітніх потребах (А. Гогоберідзе, Н. Лабунська, Є. Сокольникова, Ю.Тимофєєва та ін.);

2) дослідження умов організації підготовки студентів до навчання за індивідуальними освітніми маршрутами в комплексі питань педагогічного моделювання, пізнавальної

самостійності, контекстного навчання (С. Архангельський, А. Вербицький, І. Легостаєв, А. Мудрик, А. Подимова, В. Сластенін та ін.);

3) розгляд індивідуальних освітніх траєкторій у вигляді складових елементів багаторівневої системи вищої педагогічної освіти (Г. Бордовський, Н. Бочкіна, Н. Родіонова, В. Сенашенко, А. Тряпіцина, В. Ямпольський та ін.) [5].

Індивідуальний освітній маршрут у нашому дослідженні розглядається як особистісно значущий шлях освоєння освітньої програми, необхідної для майбутньої професійної діяльності, як шлях саморозвитку особистості.

Проектування індивідуальних освітніх маршрутів доцільно покласти на викладача мовної підготовки, що виконує роль тьютора і здійснює тьюторський супровід у межах технології педагогічного супроводу професійної підготовки.

Ураховуючи, що у вищих навчальних закладах уже існує посада куратора, слід розглянути особливості, що характеризують педагогічні одиниці куратора та тьютора. Основне завдання куратора в ситуації освітньої практики полягає у формуванні студентської групи і в забезпеченні відповідності навчальної діяльності кожного студента формальним вимогам ВНЗ.

Педагогічна позиція тьютора принципово відрізняється від позиції куратора. Тьютор інакше, ніж куратор, бачить сенс і результат навчання. Для тьютора найголовнішими є ті зміни у ставленні до навчання, що відбулися в студента, оволодіння узагальненими способами пізнавальної діяльності, а не конкретні засвоєні знання і сформовані навички та вміння. Також слід враховувати особливості іноземних студентів на кожному етапі професійного навчання – при сприйнятті мети, мотивації навчання, вирішенні навчальних завдань, визначенні способів дій. Проектування індивідуальних освітніх маршрутів повинно здійснюватися тьютором з урахуванням етапів реалізації технології педагогічного супроводу – діагностичного, пошуково-варіативного, практичного й аналітичного.

До діагностичного етапу належить первинна експертиза рівня відповідності вимогам програми вищої школи. Пошуково-варіативний визначає цільові установки педагогічного супроводу, практичний реалізує обрану програму супроводу, а аналітичний відповідно аналізує отримані результати.

Тьютор володіє певною сумою психологічних знань для проектування індивідуальних освітніх маршрутів студентів з урахуванням соціально-економічних (зовнішніх) і індивідуально-особистісних (внутрішніх) факторів. Як зовнішні соціально-економічні чинники постають сформовані соціальні та економічні умови, в яких існує сучасна освіта, а також вимоги, пропоновані суспільством випускнику вищого навчального закладу, сформульовані в галузевих нормативних документах: освітньо-кваліфікаційна характеристика випускників вищого навчального закладу (ОКХ) й освітньо-професійна програма підготовки фахівця (ОПП). В освітньо-кваліфікаційній характеристиці випускників вищого навчального закладу узагальнюється зміст вищої освіти, тобто відображаються цілі вищої освіти та професійної підготовки, визначаються місце фахівця в структурі галузей економіки держави і вимоги до його професійної компетентності. В освітньо-професійній програмі підготовки фахівця здійснюється перелік нормативних і вибіркових навчальних дисциплін із зазначенням обсягу годин, відведених для їх вивчення, форм підсумкового контролю.

Як внутрішні розглядаються індивідуально-особистісні чинники, що дозволяють враховувати як особистісні особливості учнів, до яких належать сприйняття, пам'ять, мислення, характер тощо, так і їхні індивідуальні переваги, тобто інтереси, погляди, переконання. Таким чином, індивідуальній освітній маршрут складається тьютором з урахуванням знань про студента як про особистість і з урахуванням державного освітнього стандарту вищої професійної освіти.

Висновки з даного дослідження. Державне замовлення на фахівця визначає модель особистості з певними властивостями, формує основні напрямки та зміст навчально-виховної роботи, установлює її кінцеві результати. У цих умовах підготовка набуває суто нормативного, регламентованого характеру. Але, розглядаючи це питання з погляду особистісно орієнтованого підходу, можна визначити, що учасник освітнього процесу стає активним, здатним завдати істотного впливу на весь процес, перебудувати його відповідно до потреб своєї особистості та інтересів свого саморозвитку.

Від курсу до курсу студент отримує знання, вміння та навички, поступово професійно розвиваючись і набуваючи якостей, необхідних для професійної діяльності. На всіх курсах навчання відбувається поступовий процес адаптації до майбутньої професії, основною суперечністю якого є те, що вимоги до студента підвищуються, а рівень розвитку не завжди відповідає цим вимогам. Тут і з'являється нагальна потреба в технологіях педагогічного супроводу професійної підготовки, до яких належить тьюторський супровід з проектуванням індивідуального освітнього маршруту кожного студента. Навчально-виховний процес не матиме необхідного результату, якщо буде відірваний від вирішення завдань особистісного та професійного зростання індивіда.

Перспективи подальших розвідок. Тому зусилля з формування та самоформування особистості студентів з перших днів навчання у ВНЗ обов'язкові для того, щоб забезпечити високий рівень успішності та формування компонентів професійної підготовленості.

Список використаних джерел

1. Казанцева, А. А. Тьюторское сопровождение процесса адаптации иностранных студентов в вузе / А.А. Казанцева // Высшее образование в России. – 2012. – № 10. – С. 157–161.
2. Модернизация профессионального образования: компетентностный подход : учеб. пособие / [Зеер Э.Ф., Павлова А.М., Сыманюк Э.Э.]. – М., 2005.
3. Газман О. С. Педагогическая поддержка детей в образовании или инновационная проблема / Газман О. С. Новые ценности образования: десять концепций и эссе. – М.: Инноватор, 1995.
4. Резван О. О. Методика викладання в вищій школі : навчальний посібник для студентів ВНЗ / О. О. Резван. – Х.: ХНАДУ, «Міськдрук», 2012. – 152 с.
5. Тоньшева Н. В. Психолого-педагогическое сопровождение профессионального становления психолога образования в университете / Тоньшева Н. В. // Современные проблемы науки и образования. – 2012. – № 2.

УДК: 37.013.8

О.М. Скавронська

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ПІДЛІТКАМИ, ЯКІ СХИЛЬНІ ДО ПРАВОПОРУШЕНЬ, У 20-30-ТІ РР. ХХ СТОЛІТТЯ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті аналізуються провідні суб'єкти соціально-педагогічної діяльності, визначаються мета, завдання, основні напрямки, форми та методи соціально-педагогічного впливу на неповнолітніх, схильних до правопорушень, у 20-30-ті роки ХХ століття.

Ключові слова: правопорушення, підліток, соціально-педагогічна діяльність.

Skavronska O.M. Social features and educational activities for adolescents who are prone to delinquency in the 20-30-es XX century in Ukraine.

Annotation. This article analyzes the leading actors of social and educational activities, defined goals objectives, main lines, forms and methods of socio-pedagogical influence on juvenile delinquency-prone, 20-30-ies of XX century.

Key words: offense, teen, social and educational activities.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Суспільно-політичні та економічні процеси, які відбуваються в Україні на межі тисячоліть (кризові явища; погіршення долі мільйонів людей; збільшення конфліктів соціального характеру; масове безробіття, зростання бездоглядності, пияцтва, злочинності, наркоманії та правопорушень серед підлітків), вимагають вдосконалення змісту, форм і методів впливу на особистість.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі визначення змісту, ефективних методів і форм педагогічної діяльності на різних етапах розвитку суспільства присвячено праці відомих вітчизняних (В.Бочарова, Н.Бура, Л.Василевський, В.Гмурман, Е.Голант, А.Залкінд, І.Зверева, В.Зеньковської, А.Зільберштейн, О.Калашников, А.Капська, Л.Коваль, І.Козлова, Т.Коннікова, А.Кочетов, Н.Краснова, Б.Ліхачов, А.Макаренко, І.Мар'єнко, А.Медведєв, Е.Моносзон, В.Моргун, Н.Наумов, І.Огородников, В.Помагайба, К.Радіна, В.Рогожкін,